

Atıf Bilgisi: Çamur, M. ve Zinderen, İ. E. (2021). Yeni medya ve ideoloji: Netflix yapımı dizilere Althusser’ci bir yaklaşım. *İNİF E- Dergi*, 6(1), 465-484.

YENİ MEDYA VE İDEOLOJİ: NETFLİX YAPIMI DİZİLERE ALTHUSSER’Cİ BİR YAKLAŞIM*

Mutluhan ÇAMUR**

Doç. Dr. İbrahim Etem ZİNDEREN***

DOI: 10.47107/inifedergi.889258

Araştırma Makalesi****

Başvuru Tarihi: 01.03.2021

Kabul Tarihi: 13.04.2021

Öz

‘Yanlı/yanlış bilinç’ ve ‘çarpıtılan iletişim’ gibi genellikle olumsuz anlamlar üzerinden tanımlanan ideoloji kavramı, doğrudan iktidar alanıyla ilişkilendirilmektedir. İktidar sahipleri, kendi ideolojilerini yeniden üretmek için medyayı aktif bir şekilde kullanmaktadır. Başka bir ifadeyle iktidar, ideolojik alanlarda kendini temsil edemezse, varlığını garantileyemez. Medya, iktidarın ideolojisini topluma yayan en önemli aygıtlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu sebeple üretim araçlarını elinde bulunduranlar, medya aracılığıyla ideolojilerini yeniden üretmektedir. Hızla dijitalleşen dünyada iktidar, geleneksel medyada olduğu gibi yeni medya ortamında da varlık gösterme çabası içindedir. Etkileşim temelli, kullanıcı odaklı bir yapıya sahip olan yeni medya, teknolojinin hızlı gelişim ve yayılımı doğrultusunda her geçen gün tüm dünyada etkisini artırmakta, bireysel ve toplumsal katılımın yoğunlaştığı bir alan olma özelliği ile dikkat çekmektedir. İktidar, ideoloji ve medya ilişkisine odaklanan bu çalışmanın amacı Althusser’in bakış açısına göre bir DİA olma özelliği gösteren, küresel dijital yayın platformu Netflix orijinal içeriklerinin örtük anlamının gün yüzüne çıkarılmasıdır. Bu bağlamda çalışmada ideoloji kavramı ve Althusser’in ideolojiye dair tezleri üzerinde durulmuş, Netflix’in yapısı ve stratejisi ortaya konulmuştur. Çalışmanın amacı doğrultusunda örneklem olarak orijinal Netflix yapımı olan, IMDB puanı yüksek, birbirine yakın temaya sahip, olay örgüsü ideolojik bir çerçevede sunan ve bu açıdan medyada tartışmalara konu olan ‘Designated Survivor’ ve ‘Messiah’ dizileri seçilmiştir. Ele alınan dizilerin ilk bölümleri eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırmada küresel dijital yayın platformu olan Netflix dizi içerikleri üzerinden Amerika’nın ideolojisi ile güncel siyasi konuların, kurulan söylemlerle yeniden üretildiği görülmüştür. Bu bağlamda incelenen her iki dizide de Amerikan değerlerinin yüceltildiği ve İslamofobik söylemler üzerinden ‘düşman’ ve ‘terörist’ temsillerinin öne çıktığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *İdeoloji, Althusser, DİA, Yeni Medya, Netflix*

NEW MEDIA AND IDEOLOGY: AN ALTHUSSERIAN APPROACH TO SERIES PRODUCED BY NETFLIX

Abstract

The concept of ideology, which is generally defined over negative meanings such as 'biased/false consciousness' and 'distorted communication', is directly associated with the power domain. Ruling owners actively use the media to reproduce their own ideology. In other words, if the power cannot represent itself in ideological fields, it cannot guarantee its existence. The media is considered one of the important devices spreading the ideology of power through society. For this reason, those who own the means of production reproduce their ideologies through the media. In the rapidly digitalizing world, the power strives to have a presence in the new media environment as in the traditional media. New media, which has an interaction-

* Bu çalışma 2020 yılında Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Gazetecilik Ana Bilim Dalı’nda tamamlanan “Yeni Medya ve İdeoloji: Netflix Yapımı Dizilere Althusser’ci Bir Yaklaşım (Messiah ve Designated Survivor Örneği)” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

** Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, Doktora Öğrencisi, E-mail: mutluhan2196@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-3832-4911

*** Atatürk Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, E-mail: ibrahim.zinderen@atauni.edu.tr, ORCID ID: 0000-0003-2921-4857

**** Yazar / yazarlar, makalede araştırma ve yayın etiğine uyulduğuna ve kullanılan fikir ve sanat eserleri için telif hakları düzenlemelerine riayet edildiğine yönelik beyanda bulunmuştur.

based, user-oriented structure, increases its influence every day all over the world in line with the rapid development and dissemination of technology and draws attention with its feature of being an area where individual and social participation is concentrated. The aim of this study which focuses on the relationship between power, ideology and media is to unearth the implicit meaning of Netflix's original content, the global digital streaming platform, which is an ISA from Althusser's point of view. In this context, the concept of ideology and Althusser's theses on ideology were emphasized in this study, and the structure and strategy of Netflix were presented. In line with the purpose of the study, the original Netflix production 'Designated Survivor' and 'Messiah' series, which have a high IMDB score, have a close theme, present an ideological plot, and are the subject of controversy in the media in this respect, were selected. The first episodes of the series at hand were examined by the method of the critical discourse analysis method. In the study, it was observed that the ideology of America and current political issues were re-produced with the established discourses through Netflix, which is the global digital broadcasting platform. It has been determined that American values are glorified in both series examined in this context and that 'enemy' and 'terrorist' representations come forth through Islamophobic discourses.

Keywords: Ideology, Althusser, ISA, New Media, Netflix

Giriş

Fransızca kökenli bir kavram olan ideoloji, doğrudan Fransız aydınlanmasının bir ürünüdür. İdeoloji terimi ilk kez 1797 yılında, aydınlanma düşüncesini yaymak amacıyla Antoine Destutt de Tracy tarafından kullanılmıştır. Bu kavram, ilk başta düşüncelerin rasyonel bir şekilde araştırılması olarak olumlu bir anlamda kullanılmıştır. Fakat daha sonra Napolyon'un ideologları metafizik yapmakla suçlamasıyla birlikte ideoloji kavramı, olumsuz bir anlam kazanmıştır (McLellan, 2012, s. 2-6). İdeoloji, doğrudan iktidar alanına gönderme yapmaktadır. İktidar sahipleri, kendi ideolojilerini yayma ve yeniden üretme amacıyla toplumun rızasına gereksinim duyarlar. Bu nedenle iktidar, medyayı aktif olarak kullanır. Daha somut bir ifadeyle iktidar, ideolojik alanda kendini temsil edemezse varlığını sürdüremez. İktidarın ideolojisini topluma yayan en önemli aygıtlardan biri de medyadır. Bu nedenle genelde devlet, özelde ise üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar, medya yoluyla ideolojilerini yeniden üretmektedir (Çoban, 2013, s. 152).

Hızla dijitalleşen dünyada üretim araçlarını elinde bulunduranlar geleneksel medyanın yanı sıra yeni medyada da varlık göstermektedir. Eskiden tek taraflı olan iletişim, kitle iletişim araçlarının ve teknolojinin gelişmesine bağlı olarak yeni medya olarak adlandırılan alanda etkileşim temelli, kullanıcı/izleyici odaklı katılıma açık bir ortam yaratmıştır. İnsanların yoğun bir şekilde katılım gösterdiği alanlar iktidarsız düşünülemez. Dolayısıyla üretim araçlarını ellerinde bulunduranlar geleneksel medyada olduğu gibi yeni medya alanlarında da kendi ideolojilerini bireylere dayatarak öznenin inşası noktasında aktif rol oynamaktadır. Bu alanların en önemlerinden biri de son dönemlerde popüler olmaya başlayan ve özellikle de gençler tarafından yoğun olarak kullanılan dijital yayın platformlarıdır. Bu platformlar arasında gerek Türkiye'de gerekse dünyada en çok tercih edilen, 190'dan fazla ülkede 190 milyonu aşan kullanıcısı olan Netflix'tir.

Bu çalışmanın temel problemiği Netflix'in bir ideolojik aygıt olduğu argümanı üzerine şekillenmektedir. Althusser'ci terminolojiyle ister devlet destekli olsun, isterse özel tüm medya organları Devletin İdeolojik Aygıt'ları (DİA) olma özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla iktidarın ideolojisini yaymada bir DİA olması bakımından Netflix, incelemeye değer görülmektedir. Bu bağlamda örneklem olarak seçilen Netflix Orijinal yapımı 'Messiah' (2020) ve 'Designated Survivor' (2016) dizileri eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmiştir.

1. İdeoloji Kavramı ve Tarihsel Arkeolojisi

İdeoloji kavramının şimdiye kadar tek bir tanımı yapılamamıştır. Bu nedenle ideoloji, sosyal bilimlerin en kaygan kavramlarından biri olarak dikkat çekmektedir

(McLellan, 2012, s. 1). Grekçe ‘edios’ ve ‘logos’ terimlerinin birleşimiyle oluşturulan ideoloji kavramı, düşünceler bilimi olarak icat edilmiştir (Çağan, 2008, s. 11). Türk Dil Kurumu (TDK) Güncel Sözlük’te ideoloji, “*siyasal veya toplumsal bir öğreti oluşturan, bir hükümetin, bir partinin, bir grubun davranışlarına yön veren politik, hukuki, bilimsel, felsefi, dinî, moral, estetik düşünceler bütünü*” biçiminde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Demers’e göre ise ideoloji, bir sınıfın ilişki sistemini açıklamak, doğrulamak, savunmak ve egemen ya da üst sınıfın menfaatlerindeki sosyal çelişkileri gizleyen bir dizi fikir veya inançlardır (2005, s. 137). İdeoloji kelimesinin zaman içinde yoğrularak birbiriyle bağdaşmayan anlam çeşitliliğine sahip olduğu söylenebilir. Terry Eagleton (1996, s. 18) İdeoloji adlı eserinde bu anlam çeşitliliğini göstermek amacıyla ideoloji kavramının 16 farklı tanımını sıralamıştır:

- “*Toplumsal yaşamdaki anlam, gösterge ve değerlerin üretim süreci;*
- *Belirli bir toplumsal grup veya sınıfa ait fikirler kümesi;*
- *Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya yarayan fikirler;*
- *Bir egemen siyasi iktidarı meşrulaştırmaya hizmet eden yanlış fikirler;*
- *Sistemli bir şekilde çarpıtılan iletişim;*
- *Özneye belirli bir konum sunan şey;*
- *Toplumsal çıkarlar tarafından güdülenen düşünme;*
- *Özdeşlik düşüncesi;*
- *Toplumsal olarak zorunlu yanılısama;*
- *Söylem ve iktidar konjonktürü;*
- *İçinde, bilinçli toplumsal aktörlerin kendi dünyalarına anlam verdikleri ortam;*
- *Eylem-amaçlı inançlar kümesi;*
- *Dilsel ve olgusal gerçekliğin karıştırılması;*
- *Anlamsal [semiotik] kapanım;*
- *İçinde, bireylerin, toplumsal yapıyla olan ilişkilerini yaşadıkları kaçınılmaz ortam;*
- *Toplumsal yaşamın doğal gerçekliğe dönüştürüldüğü süreç.”*

Yukarıdaki tanımların tümü birbiriyle bağdaşmaz niteliktedir. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere ideoloji, genel olarak hep olumsuz bir anlamı çağrıştırmaktadır. İdeoloji, sadece inançlar sitemine değil aynı zamanda iktidar alanına da gönderme yapmaktadır. Bu gönderme belli bir toplumsal grup veya sınıfın iktidarını meşrulaştırmakla ilgilidir. Egemen sınıfın iktidarını meşrulaştırması altı farklı şekilde gerçekleşir. Egemen iktidar kendisini, kendine yakın değerlerin ‘tutmasını sağlayarak’, bu inançları kaçınılmaz biçimde ‘doğallaştırarak’ ve ‘evrenselleştirerek’, muhalif görüşlere ‘çamur atarak’, rakip düşünce biçimlerini ‘dışlayarak’, toplumsal gerçekliği kendine uygun şekilde ‘manipüle ederek’ meşrulaştırabilir (Eagleton, 1996, s. 23). İdeoloji, özneler arasındaki iktidar ilişkisini tanımlamaktadır. Böylece ideoloji ile toplumsal iktidar arasında sıkı bir bağlantıyı gün yüzüne çıkarmaktadır (Üşür, 1997, s. 9). Daha açık bir ifadeyle ideoloji, söylemle ilgili bir konudur ve belirli insan özneleri arasında, dilin etki yaratmak amacıyla nasıl kullanıldığı ile ilgili bir şeydir. Başka bir ifadeyle ideoloji, “*kimin kime hangi amaçlarla ne söylediğiyle ilgili bir meseledir*” (Eagleton, 1996, s. 28).

Şerif Mardin'e (1982, s. 12) göre ideoloji, "*sistematik bir fikir yapısı ya da anlatıdır.*" Mardin'in yaptığı başka bir tanıma göre ise ideoloji, "*gerçekleri olduğu gibi yansıtmayan fikir yapısı*"dır. İdeoloji, gerçeğin insanlara yansımada, geçtiği ortamların etkisiyle bir anlam kaymasına uğrayarak insanlarda yanlış imge ve izlenimler yaratabilmektedir. Başka bir deyişle bazı insanların gerçek sandığı şey aslında daha derin ve doğru olan bir gerçeği maskeler (Mardin, 1982, s. 23). Van Dijk'a göre ideoloji, "*bir grubun, sınıfın ya da öbür toplumsal oluşumların üyeleri tarafından paylaşılan toplumsal biliş (cognition) biçimini ifade etmekle birlikte; toplumsal kanaat, düşünce, bilgi, tutum ve önyargıların ve diğer toplumsal bilişlerin oluşumunu belirleyen ve bunların dönüşümünü denetleyen karmaşık bilişsel yapılardır*" (1999, s. 340). Yukarıda yapılan tanımlardan da anlaşıldığı gibi genel olarak olumsuz anlamda kullanılan ideoloji kavramı, ortaya çıktığı ilk günden bu yana pek çok düşünür tarafından farklı şekillerde tanımlanmıştır. İdeoloji terimi, Fransız Devrimi'nin hemen sonrasında kullanılmaya başlanmış, ilk kez 1797 yılında, aydınlanma düşüncesini yaymak amacıyla Institut de France'ın başına getirilen filozoflardan olan Antoine Destutt de Tracy tarafından kullanılmıştır. Tracy, doğuştan gelen düşünceler kavramını reddederek fikirlerin kökenini rasyonel bir şekilde incelemeye, dinsel ve metafiziksel önyargılardan arındırılması gerektiği görüşünü savunmaktadır. İdeoloji kavramı, ilk başta düşüncelerin rasyonel bir şekilde araştırılması olarak olumlu bir anlamda kullanılmıştır (McLellan, 2012, s. 2-6). Başlangıçta Napolyon ile ideologların arası iyiydi ve Napolyon Institut de France'ın fahri üyesi olmuştu. İdeologlar din karşıtı keskin duruşa sahiplerdi. Fakat yeni kurulan Bonapartist rejim, kendi içsel istikrarı için popülist bir ideolojiyle birlikte Katolik Kilisenin de desteğine ihtiyaç duyuyordu. Bonapartist hükümet, Katolik Kiliseyle anlaşmaya vardığı zaman (1801) ilişkiler patlak verdi. Bundan sonraki süreçte Napolyon ideologları karşısında buldu. Napolyon, ideologların vaatlerini yerine getirmediğini, Bonapartist rejime gönüllü olarak itaati sağlayan ahlaki ve eğitimsel araçları sağlamadığı gerekçesiyle onları kibirli, çalçeneler, tehlikeli ve ham hayalciler olarak sert bir şekilde eleştiriyordu (Rehmann, 2017, s. 28-30). Napolyon'un ideologları metafizik yapmakla suçlamasıyla birlikte ideoloji kavramı olumsuz bir anlam kazanmıştır (Mardin, 1982, s. 22).

1.1. Althusser: İdeoloji ve DİA

Althusser, "Marx İçin" adlı eserinde ideolojinin toplumların tarihsel yaşamının temel yapısı olduğunu belirtmektedir. Ona göre, bilinç alanına ait olduğuna dair kabul görülen yaygın görüşün aksine ideoloji, bilinçdışıdır (2002a, s. 283). Althusser'e (2002b, s. 49-54) göre ideolojinin tarihi yoktur. Althusser, "ideolojinin tarihi yoktur" savını Freud'un "bilinç dışı ebedidir" savına dayanarak ortaya atmıştır. İdeolojinin tarihinin olmaması, onun da bir tarihinin olmadığı anlamına gelmez; sadece kendine has bir tarihi yoktur. İdeolojilerin genel olarak yaygın dünya görüşleri olarak büyük oranda gerçekliği yansıtmadığı kabul edilir. Dolayısıyla ideolojiler gerçekliği olduğu gibi yansıtmaz, gerçekliğe ima yollu değinerek dünyayı hayali bir şekilde tasarlar. Bu nedenle hayali olarak tasarlanan dünyanın kendi gerçekliğine ulaşmak için onları yorumlamak gerekir. İdeoloji, insanların dünyayla ilişkilerinin toplamıdır. İdeolojide, gerçek ilişkiyle hayali ilişki iç içedir. Bu ilişki de bir gerçekliği ifade etmekten çok bir arzuyu, istenci ifade eder (Althusser, 2002a, s. 284). Althusser'e göre ideolojiyi oluşturur gibi görünen fikir ve tasarımlar manevi değil, maddi bir varoluşa sahiptirler. Ona göre bir ideoloji, daima bir aygıtta ve bu aygıtın pratiklerinde bulunması nedeniyle maddi özellikler taşımaktadır. Yalnız bu maddilik bir tüfek ve kaldırım taşının maddi var oluşuna benzer değildir (2002b, s. 55-56). Althusser'e göre özne için olamayan ideolojiden söz edilemez. Başka bir ifadeyle ideoloji somut özneler için vardır ve ideolojinin bu somut özneler aracılığıyla gerçekleşmesi mümkündür. Dolayısıyla özne kategorisi her ideolojinin kurucu kategorisi

olarak tanımlanmaktadır. İdeoloji, bireyleri adlandırma yoluyla birer özne kategorisine indirger. Başka bir deyişle ideoloji, bireyleri özneler olarak adlandır ve çağırır (2002b, s. 60-66).

Devletin İdeolojik Aygıtlarıyla (DİA) Devletin Baskı Aygıtları farklı şeylerdir ve bunları birbirlerinden ayırmak gerekir. Öncelikle hükümet, yönetim, ordu, polis, mahkemeler gibi devlet aygıtını oluşturan kurumlar aynı zamanda Devletin Baskı Aygıtlarıdır. Öte yandan Althusser, Devletin İdeolojik Aygıtları'nı (DİA) da şöyle sıralamıştır (Althusser, 2002b, s. 32-34):

- Dinî DİA (değişik Kiliseler sistemi),
- Öğretimsel DİA (değişik, özel ve devlet "okullar" sistemi),
- Aile DİA'sı,
- Hukuki DİA,
- Siyasal DİA (değişik partileri de içeren sistem),
- Sendikal DİA,
- Haberleşme DİA'sı (basın, radyo-televizyon vb.),
- Kültürel DİA (edebiyat, güzel sanatlar, spor vb.).

Devletin Baskı Aygıtı onun en sert çekirdeğidir ve tam bir güçle donanmıştır. Bu çekirdek nihaidir, egemen sınıfın son argümanıdır ve başka bir seçenek kalmadığında saf şiddetin mihenk taşıdır. Buna rağmen, DİA'lar ise dayanaksızdır (Althusser, 2005, s. 116-117). Devletin bir tek baskı aygıtı, ancak çok sayıda DİA'sı vardır. Öte yandan Devletin Baskı Aygıtı kamusal alanda yer almasına karşın, DİA'ların büyük bir kısmı özel alanda bulunur. Devletin Baskı Aygıtları zor kullanarak işlemektedir. Ancak DİA'lar ideoloji üzerinden işlemektedir. Fakat burada ince bir çizgi vardır. Devletin tüm aygıtları hem baskı hem de ideoloji kullanarak işler (Althusser, 2002b, s. 34-36).

Althusser'e göre üretimin yapıldığı tüm aygıtlar ister devlet eliyle olsun, isterse özel, hepsi Devletin İdeolojik Aygıtlarıdır (DİA). Bu ideolojik aygıtların da en önemlilerinden biri, belki de en önemlisi, medyadır. Dolayısıyla burjuvazinin hegemonyasının kök salmasını ve bu köklerin toplumsal yapıyı tümüyle sarıp sarmalamasına hizmet eden araçlarından biri olan medya, ideolojik yeniden üretimin gerçekleşmesini ve bu ideolojiyi toplumun bireyelerine ulaştırarak onların bu düşünceleri benimsemesini sağlar. Medya, siyasi eğilimler ve tercihler başta olmak üzere (kültür, yaşam tarzı, vb.) pek çok konuda belirleyici konumdadır (Çoban, 2013, s. 131-132). Medyanın önemi, iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte git gide artmaktadır. Dijitalleşme ve yeni medya uygulamalarıyla birlikte insanlar istediği zaman istediği yerde anında medya içeriğine ulaşabilmektedirler. Bu nedenle medya ideolojik bir aygıt olarak kitleleri yönlendirmede ve istediği kalıba sokmada en elzem alanlardan biridir. Bu nedenle devlet, ideolojik bir aygıt olan (yeni) medya aracılığıyla hegemonyasını sürdürmektedir.

2. Yeni Medya

Kavram olarak yeni medya, 1970'lerden itibaren bilgi ve iletişim tabanlı araştırmalarda sosyal, politik, kültürel, ekonomik ve psikolojik çalışmalar yapan bir dizi araştırmacı tarafından kullanılmaya başlanmıştır. İlk olarak bu yıllarda rastladığımız yeni medya kavramı, 1990 yılında bilgisayar ve internet teknolojinin sunduğu imkânlarla birlikte hızla yaygınlaşmaya başlamıştır (Öğüt, 2005, s. 1). Yeni medya kavramından önce 'yeni' kelimesine bakıldığında TDK Güncel Sözlük'te "*daha öncekilerden farklı olan, oluş*

veya çıkışından beri çok zaman geçmemiş olan” şeklinde tanımlandığı görülmektedir (TDK, 2020). Bu tanımlamalardan hareketle yeni medyanın gazete, televizyon vd. iletişim araçlarından ‘yeni’ ve farklı (hipermetinsellik, ağ tabanlı olması vb.) karakteristik özelliklere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla yeni medyanın yenilikleri üzerinde detaylı bir irdelemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Mutlu Binark’a göre yeni medya kavramı kitap, televizyon, gazete ve radyo gibi geleneksel medyadan farklı olarak sayısal ve etkileşimli medyayı, internet ağlarını ve sosyal medyayı belirtmek için kullanılır. Yeni medya bilgi ve iletişim teknolojileriyle birlikte bunlarla bağlantılı sosyal bağlamları, iletişim pratiklerini arttıran cihazları, bu cihazlar yoluyla gerçekleştirilen iletişim etkinlikleri ve pratiklerini, aynı zamanda bu pratikler çerçevesinde ele alınabilecek olan sosyal düzenleme ve örgütlemeleri ifade etmektedir (2014, s. 15).

J. Van Dijk’a (2018, s. 17) göre ise yeni medya kavramı internet, tabletler, kişisel bilgisayarlar, akıllı telefonlar ve elektronik kitap okuyucuları gibi çevrimiçi ve çevrimdışı iletişim araçlarının bir bileşimidir. Yeni medya, iletim bağlantıları ve ayrı cihazlara yüklenebilen (metin, ses, görüntü vb.) yapay hafızaların toplamıdır.

Yeni medya kavramından ifade edilmek istenen teknik açıdan bilgisayar ve enformasyon teknolojileri ile özdeşleşmiş bilginin, dijital formda taşınıp iletildiği bir ortamdır. Yeni medya, herhangi birinin binlerce ve hatta milyonlarca kişiye kolay ve hızlı bir şekilde ulaşarak etkileşim imkânı bulduğu medyadır. Diğer bir tanımla yeni medya, kişilerarası iletişimin bir özgürlük olarak teşvik edildiği, sıradan insanın çok sayıda kişiye doğrudan ulaşmasının eskisi gibi korku yaratmadığı, özgür ve demokratik bir ortamı sağlayan medyadır (Şahin ve Şahin, 2016, s. 52).

Yeni medyayı yeni yapan özelliği, onun geleneksel medyanın özelliklerini de içinde barındırarak iletişimi farklı boyutlara taşımasında ve teknolojik yeniliklere bağlı olarak sürekli değişim geçirmesinde yatmaktadır. Yeni medyanın öne çıkan özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

Yöndeşme: Yöndeşme (yakınsama) bilgisayar, görsel-işitsel medya ve telekomünikasyon gibi sektörlerin teknolojik ve ekonomik açıdan birleşmesi, yeni ürünler ve hizmetler ortaya çıkarması olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2019).

İnteraktiflik/Etkileşimsellik: Türkçede etkileşim anlamına gelen interaktivite kavramı, iletişim sürecindeki bir alıcının teknik düzenlemelerle verici konumunda bulunabilmesi ve mesaj üzerindeki kaynak kontrolü sağlaması veya bu kontrolün artmasını ifade etmektedir (Kıpçak, 2016, s. 37).

Kitlesizleştirme: Kitlesizleştirme, yeni medyanın sunduğu yüz yüze bağlantılılık olanağı sayesinde, araç üzerinden bireyin kontrol edilmesidir. Kullanıcıya çok sayıda seçenektan tercih imkânı sunması olarak tanımlanan kitlesizleştirme, kitle iletişim sistemlerinin kontrolünün rol değiştirmesini ifade etmektedir (Kıpçak, 2016, s. 41).

Dijital Kod ve Hipermetinsellik: Dijital kod, bilgisayar teknolojisi kullanılırken tüm enformasyon ve iletişim kaleminin (1 ve 0 dizileri) bitlere dönüştürülerek iletinin aktarılması durumudur. Hipermetin özelliği ise dijital medyadaki, her türlü içeriğin farklı öbeklerini birleştiren tek biçimli koddur (Dijk J. V., 2018, s. 23-24).

3. Netflix ve Yayıncılık Stratejisi

190'dan fazla ülkede 190 milyondan fazla ücretli kullanıcıya hitap eden Netflix, farklı tür ve dillerde dizi, belgesel ve sinema filmlerinin izlenebildiği dijital bir yayın platformudur. Netflix üyeleri, içerikleri istedikleri kadar, istediği yerde ve zamanda

internet bağlantısı olan tüm cihazlarda izleyebilmektedirler. Abonelerine reklamsız ve taahhütsüz hizmet sunan Netflix'te, isteğe bağlı izleme seçenekleri bulunmaktadır. Kullanıcılar içerikleri, durdurabilme ve cihazlarına indirip çevrimdışı olarak da izleyebilme olanağına sahiptirler. Netflix, Reed Hastings ve yazılım yöneticisi Marc Randolph tarafından çevrimiçi film kiralama hizmeti sunmak amacıyla 1997 yılında Kaliforniya'nın Scotts Valley şehrinde kurulmuştur. 1998 yılında Netflix, ilk DVD kiralama ve satış sitesi olan netflix.com üzerinden hizmet vermeye başlamıştır (www.netflix.com, 2020). 2007 yılında Netflix'in günümüzdeki modeli şekillenmeye başlamış ve üyelerin kişisel bilgisayarlarıyla içerikleri izleyebilmesi mümkün hale getirilmiştir (Ulukan, 2018).

2010 yılı itibariyle Kanada'da hizmete başlayan Netflix, 2011 yılında Latin Amerika ve Karayipler'de, 2012 yılında ise Birleşik Krallık, İrlanda ve Kuzey Ülkeleri de dâhil olmak üzere Avrupa'da hizmete girerek, aynı yıl ilk Primetime Emmy Mühendislik Ödülü'nü kazanmıştır. 2014 yılında Netflix, Avrupa'da genişlemeye devam ederek Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Lüksemburg ve İsviçre'de hizmete girmiştir. Şirket 2015 yılında İtalya, İspanya ve Portekiz'de ve Avrupa genelinde genişlemesini sürdürerek Avustralya, Yeni Zelanda ve Japonya piyasasında da etkin olmaya başlamış ve ilk orijinal uzun metrajlı filmi 'Beasts of No Nation'ı izleyicilerin beğenisine sunmuştur. 2016 yılında tüm dünyada (Çin, Suriye, Kuzey Kore, Kırım hariç) kullanılmaya başlayan Netflix, 130 ülkede hizmet vermeye başlayarak dünya çapında beğeni toplayan 'Stranger Things' dizisinin prömiyerini yaparak büyük ses getirmiştir. Dünya çapında popüler olmaya devam eden Netflix, 2017 yılında 100 milyon aboneye ulaşmıştır. Pek çok dalda Emmy ve Oscar kazanan Netflix, 2019 yılının son çeyreğinde 190 ülkede 158 milyon aboneye ulaşmış, 2020 yılının sonuna doğru ise kullanıcı sayısı 190 milyonu aşmıştır (www.netflix.com, 2020).

2016 yılı itibariyle tüm dünyaya açılarak global bir marka haline gelen Netflix, aynı yıl Türkiye'de de hizmet vermeye başlamıştır. Netflix, Türk piyasasına açıldıktan hemen sonra en çok izlenen dizi ve filmleri ('Kelebeğin Rüyası', 'Düğün Dernek 1- 2' gibi popüler filmler ile 'Leyla ile Mecnun', 'Suskunlar' gibi dizi ve filmleri) bünyesine katarak orijinal içerikleri ('House of Cards', 'Stranger Things', 'Narcos', 'The Get Down', 'Marvel's Daredevil' ve 'Jessica Jones' gibi yapımları) abonelerinin beğenisine sunmuştur (www.netflix.com, 2020). Netflix, 'Hakan: Muhafız (The Protector)', 'Atiye (The Gift)' gibi Türk orijinal yapımlarını da izleyiciyle buluşturmuştur. Türkiye'de büyük izleyici kitlesine sahip olan Netflix'in, madde kullanımını ve eşcinselliği özendirdiği yönündeki konular medyada sıkça yer bulmuştur (www.ensonhaber.com, 2020). Netflix sadece yetişkinlere yönelik içerikleriyle değil çocuklara yönelik içerikleriyle de geniş yankı uyandırmaktadır. Örneğin çocuk animasyon çizgi dizisi olan 'Arcadia Hikâyeleri'nde 9-10 yaşlarında iki kız çocuğunun öpüştüğü sahneler medyada tartışma konusu olmuştur (www.7sabah.com, 2020).

İletişim araçlarının küreselleşmenin etkisiyle bağlantılı hale gelerek program ve mesajların küresel ağ içinde dolaştığı mevcut düzende Castells'e göre "*küresel bir köyde değil, küresel çapta üretilip yerel olarak dağıtılan ismarlama kulübelerde oturuyoruz*" (2008, s. 457). Küresel bir dijital platform olan Netflix, 2016 yılında dünya piyasasına açıldıktan sonra yerel kültürle küresel kültürü (küreselin ön planda olduğu) harmanlayıp içerik üretme stratejiyle piyasada hakim konuma gelmiştir. Netflix, piyasasına girdiği ülkelerde orijinal yapımlar üretmekte ve bu yapımlarda o ülkenin veya bölgenin değerlerinden beslenerek lokal yapımları global olarak da pazarlamaktadır (Kopuz, 2018, s. 50). Öte yandan Netflix, piyasasına girdiği ülkelerde sosyal medyayı da etkili bir şekilde kullanıp o ülkenin yerel değerlerini temel alarak paylaşımlar yapmaktadır. Örneğin Netflix, Türk piyasasına girdiğinde, Netflix US (@netflix) twitter hesabı, Netflix Türkiye hesabını

(@netflixturkiye) etiketleyerek Türkçe “Ne yaptınız? Vardınız mı?” diye twit atmıştır. Netflix Türkiye twitter hesabı da “Geldik, geldik, merak etmeyin” şeklinde cevap vermiştir (twitter.com, 2020). Dolayısıyla Netflix’in uyguladığı bu strateji dikkat çekicidir.

Netflix, hizmet verdiği ülkelerde yaptığı orijinal içeriklerde o ülkenin diline, müziğine, tarihi bölgelerine de yer vermektedir. Ayrıca o ülkede daha önce yayınlanıp izleyiciler tarafından sevilen dizi ve filmleri de kütüphanesine eklemektedir (Kopuz, 2018, s. 51). Netflix, her ne kadar yerel yapımlar yapsa da önceliği global (ABD yapımı) yapımlardır. Buna örnek olarak Netflix’in ilk global orijinal yapımı olan ‘House Of Cards’ dizisi gösterilebilir. ABD senatörlerinin hayatının anlatıldığı dizinin yayın haklarını 100 milyon dolara satın alarak iki sezon da sipariş vermiştir. ‘House Of Cards’ yapımı, televizyon tarihinin en pahalı drama dizisi olmuştur (Jenner, 2018, s. 163). Netflix, izleyicilerin beğenisine ve izleme deneyimlerine göre içerikler sunmakta, yapay zekanın ürettiği algoritmalar sayesinde izleyicinin hareketlerini belirleyip, onu yönlendirmektedir. Bu da izleyici üzerinde bir tür denetim sağlamaktır (Aydın, 2019, s. 1171).

Netflix’in başarılı olmasının ardında yatan etkenlerden bir diğeri ise büyük veriyi (big data) nitel ve nicel açıdan iyi analiz edip ona göre kendini konumlandırmasıdır. Netflix büyük veri ve algoritmalarından yararlanarak izleyicinin taleplerini belirleyip, o yönde tavsiyede bulunmaktadır. Netflix, izleyicilerin merak duygusunu tetikte tutarak, izlemeye devam etmeleri yönünde komutlar vermektedir. Netflix, izleyicilerin neyi aradığı, hangi yapımı nasıl puanladığı, ne zaman hangi cihazdan giriş yaptığına ilişkin birtakım verileri toplamaktadır. Bu yönüyle veri madenciliği (data mining) vasıtasıyla kullanıcıların beğenilerini yorumlamaktadır. İzleyicinin deneyiminden yola çıkarak onun neleri tercih edebileceğini öngörme çabası içinde olan Netflix, diğer yandan izleme eylemi sırasında fotoğraf çeken, yüz tanıyan ve renk analizi yapan teknolojilerle izleyicinin duygu durumunu da tespit edebilmektedir (Sevim ve Sevim, 2019, s. 562-566). Abonelerinin internette yaptığı işlemlerden en mahrem anlarını dahi izleyebilen ve buna göre kendini konumlandıran Netflix, uyguladığı bu stratejilerle kişinin mahremiyet hakkını ihlal etmekte ve güvenlik açısından ciddi problemlere yol açmaktadır. Aboneleriyle interaktif olarak etkileşimde bulunan Netflix, kullandığı teknolojilerle (Big data, Data mining vb.) onları George Orwell’in ‘1984’ romanındaki ‘büyük birader’ gibi gözetlemekte ve bu doğrultuda stratejiler geliştirmektedir.

3. Yöntem

Teknolojik ilerlemelere paralel olarak televizyon yayıncılığı alanında da köklü değişiklikler yaşanmıştır. Dijitalleşmeyle birlikte pek çok özelliği bünyesinde bulunduran dijital yayın platformları, sadece yerel piyasada değil küresel piyasada da hâkim olmaya başlamıştır. Çalışmada her geçen gün niceliksel ve niteliksel olarak büyümeyi sürdüren ve Althusser’in bakış açısına göre bir DİA olma özelliği gösteren, küresel dijital yayın platformu Netflix orijinal içeriklerinin örtük anlamının gün yüzüne çıkarılması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Netflix orijinal yapımı ‘Designated Survivor’ ve ‘Messiah’ dizileri Louis Althusser’in İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları kuramı bağlamında incelenmiştir.

Çalışma kapsamında belli kriterler üzerinden seçilmesi planlanan diziler oldukça geniş bir evrene sahiptir. Bu açıdan belirli sınırlılıklar taşıması öngörülen çalışmada; IMDB puanı yüksek, birbirine yakın temaya sahip, olay örgüsü ideolojik bir çerçeve sunan ve bu açıdan medyada tartışmalara konu olan küresel orijinal yapım olan ‘Designated Survivor’ ve ‘Messiah’ dizileri seçilerek bu dizilerin ilk bölümleri eleştirel söylem analizi ile incelenmiştir. Eleştirel söylem analizinde, dil bir söylem olarak çözümlenmektedir. Bunun yanı sıra metinler maddi üretimin ve toplumsal yaşamın yeniden üretiminin bir

momenti olma özelliği taşımaktadır. Eleştirel söylem analizinde metinlerdeki toplumsal çalışma maddeci toplumsal eleştirinin temel noktası olarak değerlendirilmekte ve söylem olarak dilin kavramsallaştırılmasını temel almaktadır. Bu açıdan eleştirel dil çözümlemesi toplumsal bilimlerde konumlandırma nedeniyle eleştirel dilbilim üzerine inşa edilmiştir (Fairclough ve Graham, 2003, s. 188-189). Eleştirel söylem analizi, sosyal gücün suistimal edilmesi, baskınlık ve eşitsizliğin metin ve söz üzerinden yeniden üretimine, meşrulaştırılmasına ve bunlara karşı gelmeye yol açan hususları sosyal ve siyasi bir bağlamda incelemektedir (Aslan ve Kurşun, 2018, s. 303). Bu araştırmanın hipotezi, küresel dijital yayın platformu olan Netflix'in içeriklerinde ideolojik söylemler barındırdığı varsayımı üzerine temellendirilmiştir. Bu bağlamda, 190 ülkede varlık gösteren Netflix'in orijinal içeriklerinde hangi ideolojik mesajları barındırdığı, eleştirel söylem analizi yöntemiyle irdelenmiştir. Bu bağlamda "Netflix ideolojik bir aygıt mıdır? Şayet öyleyse izleyicilerine ne gibi mesajlar vermektedir?" gibi sorulara cevap aranan çalışma, eleştirel izleme pratiklerinin önemini ortaya koyması ve bu alanda kapsamlı bir bilimsel çalışmanın olmaması açısından önem taşımaktadır.

4. Bulgular ve Yorum

Çalışmanın bu bölümünde medyada tartışmalara konu olan, ön incelemede ideolojik söylemler barındırdığı tespit edilen Netflix orijinal dizilerinden 'Messiah' ve 'Designated Survivor', eleştirel söylem analizi yöntemiyle incelenmektedir.

4.1. Messiah Dizisi

Yapımcı-Senarist: Michael Petroni

Yönetmen: James McTeigue ve Kate Woods

Oyuncular: Mehdi Dehbi, Tomer Sisley, Michelle Monaghan, John Ortiz, Melinda Page Hamilton, Stefania LaVie Owen, Jane Adams, Fares Landoulsi, Sayyid El Alami, Wil Traval.

Tür: Politik, Gerilim, Drama

Yıl: 2020

Süre: 48 dk.

Görsel 1. Messiah Dizisinin Tanıtım Afişi

Kaynak: imdb.com, (Erişim Tarihi: 21.05.2020).

4.1.1. Messiah Dizisinin Konusu

Şam IŞİD (Irak Şam İslam Devleti) tarafından kuşatılmıştır. Aniden ortaya bir adam çıkar ve insanlara hitap etmeye başlar. O esnada şiddetli bir kum fırtınası başlar. Bir ay süren kum fırtınasının ardından IŞİD etkisiz hale gelmiştir. İnsanlar mucizevi olayın ardından bu adamın Mesih olduğuna kanaat getirir ve ona Al-Masih (Mehdi Dehbi) diye hitap ederler. Bu olayın medyada yer bulması CIA'in dikkatini çeker. CIA ajanı Eva Galler, Al-Masih'in kim olduğunu ve herhangi bir örgütle bağlantısı olup olmadığını araştırmaya koyulur.

4.1.2. Coğrafya Kaderdir!

İlk bölümün açılış sekansında konuşmalarından Arap olduğu anlaşılan bir çocuk kâbus görerek uyanır ve annesine birlikte uyumak istediğini söyler.

Çocuk: *Bir kâbus gördüm. Rüyamda onu vuruyorlardı. O niye öldü anne?*

Anne: *Çünkü Kuran'da öyle yazar 'De ki, Allah'ın bize yazdığından başkası başımıza gelmez.*

Kuran-ı Kerim'e (Tevbe Suresi 51. Ayet) gönderme yapılan repliklerden de anlaşılacağı üzere Müslümanlar Batı'nın oryantal bakış açısıyla sunulmuştur dizide. Doğu toplumlarının akılcı değil de kaderciler oldukları vurgulanmaya çalışılmıştır. Bu söylem Al-Masih'in halka hitap ettiği sahnelerde de kullanılmıştır. Dizinin ilk dakikalarında Suriye'nin başkenti Şam'ı IŞİD kuşatmıştır ve tanklarla şehre doğru ilerlemektedir. Mesih ortaya çıkar ve halka hitap eder.

Al-Masih: *Tanrının kelamını vaaz ettiklerini söylüyorlar ama tüm yaptıkları anlamı çarpıtmak. Kitapta yazıyor, " Bunlara dünyada perişanlık vardır. Gazap üstüne gazaba uğradılar. İnkâr edenlere alçaltıcı bir azap vardır". "Allah'ın bize yazdığından başkası başımıza gelmez" deyin.*

Konuşmada Bakara Suresi ve Tevbe Suresi'nden direkt alıntılar yapılmıştır. Dizinin giriş sekansında annenin çocuğuna okuduğu Tevbe Suresi bu sahnede de Al-Masih tarafından tekrar edilmiştir. Söz konusu sahnede özne konumunda olan Müslümanlara Kur'an üzerinden göndermeler yapılarak bilinçdışına seslenilmiştir. Althusser'in (2002b) de belirttiği gibi ideoloji, bireyleri özne diye adlandırır ve çağırır. Bu çerçevede Müslüman coğrafyada meydana gelen kanlı savaşların Allah tarafından öyle istendiği için meydana geldiği, insanların da yaşanan coğrafyanın kaderine boyun eğmesi gerektiği mesajı verilmiştir. Al-Masih, meydana toplanan kalabalığa, "Etrafınız sizi yok etmek isteyen düşmanlarla çevrili" derken hemen sahneye meydanın arkasında Suriye Devlet Başkanı Beşşar Esad'ın fotoğrafının olduğu Suriye bayrağı görülmektedir. Esad'ın gözleri boyayla kapatılmıştır. Bu sahnede Suriye halkının başına gelenlerin tek sorumlusunun Esad olduğuna ve onun bir kukla olduğuna gönderme yapılmıştır.

Görsel 2. Dizide Beşşar Esad'ın Posteri'nin Görüldüğü Sahne

Tunuslu bir gencin kendini ateşe vermesiyle Arap Baharı adı verilen toplumsal olayların fitili ateşlenmiştir. Ortadoğu'nun birçok ülkesini etkileyen bu olay başta barışçıl gösterilerle başlayıp daha sonra kanlı eylemlere dönüşen olaylar dizisinin başlangıcı olmuştur. Bu çatışmaların altında işsizlik, hayat pahalılığı, demokrasinin olmayışı, özgürlüğün sınırlı oluşu vd. nedenlerle birlikte bölgedeki insanların etnik grup ve mezhep farklılıkları ve Ortadoğu'nun zengin petrol kaynaklarından pay kapmak isteyen Amerika, Fransa, Rusya ve diğer emperyalist devletlerin bu bölgede yaşanan olaylara doğrudan ve dolaylı olarak müdahale etmesi yatmaktadır. Amerika ve Rusya başta olmak üzere diğer emperyal devletler Ortadoğu'da etnik ve mezhep farklılıklarını kullanarak iç karışıklıkları körüklemekle birlikte PKK, PYD gibi terör örgütlerine ekonomik ve lojistik destek sağlayarak, bu ülkelerde binlerce sivil halkın katledilmesinde büyük rol oynamışlardır. Bu devletler, Ortadoğu'da yaşanan zulme sessiz kalmakla birlikte iç karışıklık yaşanan ülkelere (Suriye, Yemen, Tunus vd.) hava saldırısı da düzenleyerek insanların ölmesine ve yerlerinden, yurtlarından olmalarına sebep olmuşlardır (Çendek ve Örki, 2019). Dolayısıyla Mesih dizisinde tüm bu olaylara coğrafyanın kader olduğu ve Ortadoğu'daki karışıklıkların Tanrı'nın isteğiyle olduğu vurgulanarak gerçek maskelenmiştir.

4.1.3. Dizideki İslamofobik Söylemler ve Düşman Algısı

Al- Masih, kendine inanan binlerce sığınmacıyla birlikte yola koyulmaktadır. Bu olay CIA'in (Central Intelligence Agency - Merkezi İstihbarat Teşkilatı) dikkatini çeker. Ajan Eva Galler, iş arkadaşı Q'dan Al-Masih hakkında bilgi toplamasını ister.

Eva: *Ne buldun?*

Q: *Söylentilere göre Mısırlı.*

Eva: *Diğer dosyaları dinledim aksanı daha farklı. İranlı olabilir, o zaman büyük ihtimalle Şii'dir.*

Q: *2000 Suriye Filistinlisini çöle götürdü.*

Eva: *Sünnilerin başında bir Şii'nin ne işi var?*

Q: *Evet, sorun çıkartacak gibi.*

Dizide Şii ve Sünnilerin birbiriyle düşman olduğu, sadece ikisinin ortak düşmanı olan İsrail için bir araya gelebileceklerine gönderme yapılmıştır. Ayrıca Mesih'in İranlı olma ihtimali, onu Amerika için bir tehdit olduğuna ve düşman statüsüne konulması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Çünkü İran, defalarca İsrail ve Amerika'yı alenen tehdit etmiştir. Ayrıca İran, Suriye iç savaşına müdahil olarak Amerika'nın düşman statüsüne

koyduğu Beşşar Esad'a destek vermektedir. Dizide İran'ın düşman olduğu algısı sürekli diri tutulmuştur. Ayrıca Mesih'in peşinden gidenlerin 'Suriyeli Filistinli' olması dikkat çekicidir. 1948 Arap- İsrail Savaşı sonrasında 700 bine yakın Filistinli, İsrail'in ele geçirdiği bölgeleri terk etmeye zorlanmıştır. Komşu ülkelere sığınan mülteciler Suriye'de buldukları süre zarfında kimlik kazanamamıştır. Suriye'de iç savaş patlak verdiğinde Filistinliler yine mülteci olarak yollara düşmüştür (Güçtürk, 2018). Dizide de Filistinliler geçmişte yaşanan Arap-İsrail savaşlarına atıfta bulunularak düşmanın kapıya dayandığı algısı üzerinden işgalci olarak sunulmuştur. Oysa yıllar önce İsrail'in ABD'nin desteğiyle Filistinlilerin topraklarını işgal ederek Filistinlileri yurtlarından ettiği görmezden gelinmiştir.

Eva, hastaneden apar topar çıkar. Çünkü onun için görev kutsaldır. Hemen CIA'de çalışmak için gelen felsefe mezunu bir gencin ön değerlendirme görüşmesine katılır.

Eva: *Niye CIA'de çalışmak istiyorsun?*

Genç: *Bu bir insanın girebileceği en önemli işlerden biri. Ülkemizin güvenliğini sağlamak. Değerlerini korumak.*

Eva: *İnsanların seninle ilgili bir yanılığısı var mı?*

Genç: *Yargılayıcı olduğum.*

Eva: *Değil misin?*

Genç: *Pek değil. Herkesi kabul edebilirim.*

Eva: *Ya bir suçluyu.*

Genç: *Cezasını çektiyse ve pişmansa.*

Eva: *Ona güvenir misin?*

Genç: *Hayır. Her konuda değil.*

Eva: *Hangi konuda güvenmezsin?*

Genç: *Ailem. Bir sır.*

Eva: *Ya gerçek? Gerçeği söylediğine güvenir misin?*

Genç: *Gerçeğin birçok farklı versiyonu vardır. O yüzden söylemesi güç. Gerçek epey gridir.*

Eva: *Mülakatı burada kesiyorum. Bunu sana söylemem gerekir ama onlara seni önermeyeceğim.*

Genç: *Neden peki?*

Eva: *CIA kutsal bir düzen gibidir. Bir yaşam öğretisidir. İnsanların yaşamları verdiğimiz kararlara, attığımız adımlara bağlı. Cephede düşmanın kim olduğunu bilmen gerekir. Gerçek gri gibi görünebilir fakat hiç de öyle değil.*

Görsel 3. Dizide Saddam Hüseyin Heykelinin Devrildiğini Gösteren Fotoğraf

Eva ile felsefe mezunu genç tam mülakata başladıkları anda ekrana odada bulunan Irak'ın Devrik Lideri Saddam Hüseyin¹ heykelinin yıkıldığı fotoğraf ve hemen ardından tahrip olmuş ABD bayrağı gelmektedir. Yine, Eva “bir suçluya hangi konuda güvenmezsin” diye sormaktadır. Genç de “ailem. Bir sır” dediği anda Eva'nın bilgisayarına Şam'dan Mesih ve sığınmacıların olduğu bir fotoğraf gelmektedir. 11 Eylül olayına gönderme yapılarak Müslümanlar, potansiyel suçlu olarak hiçbir zaman güvenilemeyeceği ve aile yani Amerika için bir tehdit unsuru olarak temsil edilmiştir. Dizi boyunca İslamofobi hep diri tutulmuş, Müslümanlar da hep terörist olarak gösterilmiştir. Buna diziden birkaç örnek daha eklenebilir. CIA Ajanı Eva, ara sıra uğradığı kafede, kahve içerken Uluslararası İlişkiler öğrencisi olan garson Keon'nu, Amerikalı siyaset bilimci Samuel P. Huntington'nun Medeniyet Çatışması adlı kitabını okurken görür.

Eva: *Medeniyetler Çatışması. Samuel P. Huntington. Nasıl buldun?*

Keon: *Tatsız.*

Eva: *Uluslararası İlişkiler mi?*

Keon: *Evet*

Eva: *Ödev teslimi ne zaman?*

Keon: *Yarın.*

Eva: *Onun haklı çıktığını unutma. Huntington Soğuk Savaş'tan sonra çatışmaların temel ekseninin kültür ve din olacağını söylemişti. Şuan dünya politikasında olan da bu. O yüzden makaleni bu argüman üzerine kur.*

Keon: *Hoca mısın?*

Eva: *Hayır sadece meraklı.*

Keon: *Madem öğretmen değilsin ne iş yapıyorsun?*

¹ 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezi'ne yönelik yapılan saldırıyla birlikte Amerika, Ortadoğu ülkelerini hedef almıştır. Bush yönetimi Afganistan, ardından Irak'ı işgal etti. Saddam Hüseyin'i kitle imha silahları saklamak, nükleer silah üretmek ve El-Kaide'ye destek verdiğini gerekçe göstererek, 20 Mart 2003'te “Irak'a Özgürlük Operasyonu” adı altında Irak işgalini başlatmıştır. Savaşta 1 milyondan fazla insan hayatını kaybetmiş, binlerce insan da sakat kalmıştır. Irak halkının desteğini alamayan (önceden halkına yaptığı zulümlerden dolayı Halepçe Katliamı vd.) Saddam Hüseyin, ülkeyi terk etmek zorunda kalmıştır ve 30 Aralık 2006 tarihinde ABD askerleri tarafından yakalanarak idam edilmiştir. Fakat 2001-2009 Chilcot raporunun araştırmaları sonucunda Saddam rejiminin kitle imha silahı kullanmadığı gerçeğini gün yüzüne çıkarmıştır ve raporda Irak'a askeri hareketin yanlış olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla ABD'nin Irak'ı işgal etmesinin ardında petrol, tekstil ve hammadde bolluğu ve bölgede hâkim güç olma isteği yatmaktadır (Daban ve Daban, 2018, s. 100-102).

Eva: *Uluslararası İlişkiler alanında çalışıyorum.*

Keon: *Amcam da öyle derdi CIA ajanıydı. Saha ajanı mısın?*

Eva: *CIA için çalışıyorum demedim.*

Keon: *Amcam Türkiye’de öldü. Bir bombalama olayında.*

Burada bilinçli olarak Huntington’a gönderme yapılmıştır. Eva’nın konuşmaları ABD’nin mevcut politikasını özetler niteliktedir. Kendini dünyanın süper gücü olarak gören ABD, Soğuk Savaş döneminde SSCB (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği) ile mücadele ederek komünizmin yayılmasını engellemeye çalışmıştır. Ekonomik, teknolojik, askeri ve ideolojik anlamda mücadele veren ABD, kadim düşmanı SSCB’yi yenmiştir. Soğuk Savaş sonrası ‘mücadele, devleti diri tutar’ mantığıyla yönünü Ortadoğu’ya çevirmiştir. Ayrıca Keon’nun “*Amcam Türkiye’de öldü bir bombalama olayında*” söylemiyle Türkiye’nin de bir Ortadoğu ülkesi olduğu ve diğer Müslüman ülkelerden farkının olmadığı mesajı verilmiştir. Dizi boyunca ‘öteki’ olarak kategorize edilen Müslümanlar potansiyel düşman biçiminde gösterilerek, ABD’nin Ortadoğu’ya ve Müslümanlara karşı ideolojik yaklaşımı yeniden üretilmiştir. Althusser’ci terminolojiyle söylenecek olursa; üretimin yapıldığı tüm aygıtlar (medya) ister devlet eliyle olsun, isterse özel, hepsi Devletin İdeolojik Aygıtları (DİA) olarak iş görmektedir.

4.1.4. Özgürlükler Ülkesi ve Süper Güç: ABD

Messiah dizisi Ürdün ve Amerika’da çekilmiştir. Dizide Ortadoğu olumsuz anlamda sunulurken, Amerika, dünyanın süper gücü ve özgürlükler ülkesi olarak gösterilmiştir. Al-Masih’in İsrail sınırına götürdüğü sığınmacıların büyük çoğunluğu erkektir. İlk bölümde Al-Masih, çölde mola verdikleri sırada birkaç Müslüman din görevlisiyle sohbet etmektedir.

Al-Masih: *Niye burada hiç kadın yok.*

Din görevlisi: *(Kahkaha atarak) Şaka yapıyorsun herhâlde.*

Al-Masih: *(Din görevlisini tekmeler) Git bir tane kadın bul ve yerini ona ver.*

Dizide İslam’da kadının bir yerinin olmadığı ve Müslümanların erkek egemen bir toplum olduğu ve kadının hiçbir şekilde söz hakkının bulunmadığı mesajı verilmiştir. Bu söylem, görüntülerle de desteklenmiştir. Sığınmacıların olduğu sahnelerde erkekler önde kadınlar ise arka planda, flu olarak gösterilmiştir. Ayrıca kararları hep erkekler vermektedir. Öte yandan dizinin Amerika’da çekilen sahnelerinde kadınlar hep ön planda gösterilmiştir. Örneğin CIA direktörü bir kadındır. Yine CIA’in en seçkin saha ajanı (Eva) bir kadındır. CNN’in baş muhabiri de (Miriam Keneally) kadındır. Dizide Amerika’da kadına değer verildiği ve kamusal alanda kadınların söz sahibi olduğu vurgulanarak, ülkenin demokratik ve özgürlükler ülkesi olduğuna vurgu yapılmıştır.

Al-Masih, İsrail sınırında Şin Bet (İsrail Genel Güvenlik Servisi) tarafından tutuklanmıştır. Eva bir an önce onu sorgulamak istemektedir. Bunun için üstlerinden müsaade ister.

Eva: *Onu en hızlı tanımanın yolu onunla görüşmek.*

ABD Ortadoğu Müsteşarı Danny Kirmani: *Bizim tutuklumuz değil, o yüzden de bizim meselemiz de değil. İsrail ilgileniyor.*

Eva: *Yabana atmamak lazım efendim. Bu sadece İsrail’i hedef almıyor. Biliyor ki (Mesih) Amerika, İsrail’i korumaya mecbur ve aç insanlar sınıra yığıldıkça bu pozisyonu korumak güçleşiyor. İstemediğimiz şeylere sürükleneceğiz.*

Yukarıdaki diyaloglardan anlaşılacağı üzere Amerika'nın süper güç olarak güvenliği sağlamak adına gerekirse başka devletlerin bile içişlerine karışacağı vurgulanmıştır. Amerika, İsrail'i koruyan, kollayan bir devlet olarak temsil edilmiştir. Dizinin Amerika'da çekilen sahnelerinde askeri helikopterler, polis araçları sık sık gösterilerek devlet aygıtının gücü simgelenmiştir. Ayrıca CNN, ABC gibi ABD menşeli medya organları dünyanın her yerinden haberler sunmaktadır. ABD'nin gözbebeği CIA de yine gerek istihbarat, gerekse fiili eylemler bağlamında istediği ülkeyi izleyip, denetlemektedir. ABD, hem basın hem de güvenlik açısından dünyayı kontrol eden güç olarak temsil edilmiştir.

Özetle, Messiah dizisi, üç semavi dinde (İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık) ahir zamanlarda kaos olacağı ve bir kurtarıcının (Mehdi/Mesih) gelip dünyada barış ve huzuru temin edeceği inancı üzerine kurulmuştur. Dizide, insanların dine bakışı sorgulanmakta fakat bu yapılırken de ABD ideolojisi yeniden üretilmektedir. Dizide, 11 Eylül olaylarına göndermede bulunularak İslamofobik söylemler üzerinden Müslümanlar teröristlerle eşitlenmektedir. Dünyada bir kaos düzeni hakimdir ve bu kaosun sorumlusu Müslümanlardır. Dizi 'düzeni ve barışı sağlayacak olan bir dini kurtarıcı değil dünyanın süper gücü olan Amerika'dır' anlayışı üzerine temellendirilmiştir. Ortadoğu'da ve dünyanın pek çok yerinde emperyalist emeller uğruna ülkelerin içişlerine karışmak, ekonomik ve siyasi spekülasyonlar yapan ve yaptığı işgallerle binlerce sivil vatandaşın ölmesine ve milyonlarcasının yersiz yurtsuz olmasına neden olan ABD, Messiah dizisinde gerek söylem, gerekse görsel düzlemde masumlaştırılarak barışın ve düzenin tek teminatı olarak gösterilmiştir.

4.2. Designated Survivor Dizisi

Senarist: David Guggenheim

Yönetmen: David Guggenheim, Jon Harmon Feldman, Jeff Melvoin

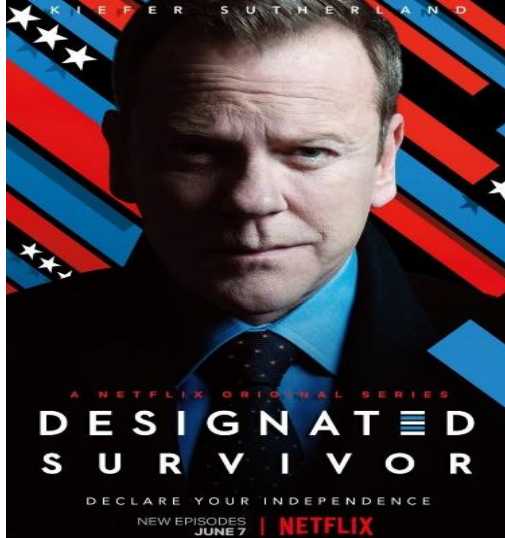
Oyuncular: Kiefer Sutherland, Natascha McElhone, Maggie Q, Italia Ricci, Adan Canto.

Tür: Gerilim, Dram

Yıl: 2016

Süre: 44 dk.

Görsel 4. Designated Survivor Dizi Afışı

Kaynak: imdb.com, (Erişim Tarihi: 21.05.2020).

4.2.1. Designated Survivor Dizisinin Konusu

ABD başkanının ulusa seslenişi esnasında meclis binası bombalanır. Saldırıda başkan dâhil tüm kabine üyeleri hayatını kaybeder. Her ihtimale karşı, ulusa sesleniş esnasında gizli bir yere götürülen İmar ve İskân Bakanı Thomas Kirkman, atanmış varis (Designated Survivor) sıfatıyla ABD başkanı olur. Kaos halinin hâkim olduğu ülkede paniğe kapılan halk ve devlet yetkilileri Başkan Kirkman'ın ülkeyi yönetebileceğinden endişelidir. FBI, saldırıyı kimin yaptığını araştırmaya koyulur.

4.2.2. 11 Eylül ve İslamofobi Endüstrisi

Dizinin birinci bölümünde ABD başkanının ulusa sesleniş yaptığı esnada, başkent Washington D.C'de bulunan meclis binasının bombalı saldırıyla havaya uçurulmasının ardından FBI, olayın faillerini araştırır. Olayı üstlenen hiç kimse yoktur. Tüm Amerikan medyası 11 Eylül olaylarını işaret ederek kadim düşman Ortadoğu'ya göndermelerde bulunur.

Spiker: ... herkesin nutku tutulmuş durumda. 11 Eylül'den bu yana gerçekleşen en ağır saldırı...

Dizide 11 Eylül saldırılarına çok kez atıf yapılmıştır. Örneğin birinci bölümün ilk dakikalarında Başkan Kirkman, oğlu Leo'ya "Benden ne kadar utanıyorsun. Birle on arasında puan ver" dediğinde o da "onbir" der. Kurulan söylemlerle ABD'ye bir saldırı oldu mu toplumsal bellek diri tutularak fail direkt Ortadoğu'dur mesajı verilmiştir. 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde iç seferdeki 4 yolcu uçağı, El-Kaide üyeleri tarafından kaçırılmıştır. Kaçırılan iki uçak Newyork'daki Dünya Ticaret merkezine, üçüncü uçak Virginia eyaletinde Amerikan Savunma Bakanlığı karargâhı Pentagon'a çarpmıştır. Diğer uçak ise başkent Washington'da bulunan meclis binasını hedeflemiştir. Ancak uçak hedefini gerçekleştirilmeden düşürülmüştü (www.cnnturk.com, 2020). Bu dizide 11 Eylül'deki saldırıda El-Kaide'nin yıkamadığı meclis binası bombalı saldırıyla yıkılmakta ve saldırı El-Kaide'nin uzantısı olan El-Sakar tarafından üstlenilmektedir. Buradan hareketle toplumsal bellek diri tutulmakta ve 'düşmanını unutma' mesajı verilmektedir.

Saldırının ardından ABD'nin acilen düşmanlarına gözdağı vermesi gerektiği mesajı verilmektedir. Genel Kurmay Başkan Yardımcısı Harris Cochrane, acilen harekete geçmek gerektiğini telkin etmektedir.

Harris Cochrane: Tüm ABD askeri üsleri tam teyakkuzda. USS Eisenhower, Basra Körfezindeki beşinci filoya doğru tüm hızıyla seyir halinde.

Başkan Kirkman: Üstlerin teyakkuzda geçmesini anladım. Fakat uçak gemisi neden alakasız yere gidiyor.

Harris Cochrane: Başkanım bir saldırı halinde.

Başkan Kirkman: Kim saldırıacak. Daha şimdi tüm düşmanlarımızın reddettiğini söyledin.

Diyaloglarda Ortadoğu ülkeleri ABD'nin düşmanları olarak sunulmuştur. Uçak gemisinin direkt olarak Basra Körfezine yönlendirmesinden ABD'ye saldırının Ortadoğu ülkelerinden geleceği mesajı verilmiştir. Çünkü İran, Irak, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Umman, Katar, Bahreyn ve Suudi Arabistan gibi Ortadoğu devletlerinin dünya petrolünün yarısından fazlasına sahip olan Basra Körfezine sınırı bulunmaktadır.

Milli Güvenlik Kurulu tarafından yapılan acil toplantıda, Başkan Kirkman'a, İran donanmasına ait savaş gemilerinin Hürmüz Boğazı'na konuşlandığı bilgisi verilmiştir.

Aaron Shore: *Dünya petrollerinin yüzde 30'u o boğazdan taşınıyor.*

Başkan Kirkman: *Biliyorum Aaron.*

Harris Cochran: *Başkanım bu İranlıların saldırıdan faydalanarak Batı'nın ana petrol yollarını kesmek için yaptıkları provokasyon amaçlı bir hareket. Düşmüşken bir tekme de onlar vuracak.*

Dizide Amerika'ya düşmanlık besleyen devletlerin başında İran'ın geldiği ve Amerika'nın kadim düşmanı olduğu vurgulanmıştır. Herhangi bir saldırı anında İran'ın Amerika'ya müdahale edeceği mesajı verilmiştir. Hürmüz Boğazı bilinçli olarak tercih edilmiştir. Çünkü bir kısmı İran topraklarında bulunan Hürmüz Boğazı'ndan dünya petrol ve gazlarının yaklaşık yüzde 30'u geçmektedir. İran, herhangi bir anlaşmazlık anında boğazı ABD ve Batı'ya karşı koz olarak kullanmaktadır. Çünkü boğaz, Ortadoğu'daki petrol üreticilerini Pasifik Asya, Kuzey Amerika ve Avrupa pazarlarına bağlayan alternatifsiz bir güzergâh olma özelliği taşımaktadır (Gündüz, 2020). ABD ise dünya petrol ve gazları açısından stratejik öneme sahip olan Hürmüz Boğazını kontrol etmek istemektedir. Boğaz, İran ve Amerika arasında pek çok olaya neden olmuştur. 1988 yılında ABD'ye ait bir savaş gemisi olan 'USS Vincennes' bir İran yolcu uçağını düşürmüştür. Saldırıda uçaktaki 290 kişi hayatını kaybetmiştir. Washington ise bölgedeki filonun bu uçağı savaş uçağı sanarak yanlışlıkla vurduğunu savunmuştur. Yine 2008'de ABD, İran'a ait teknelerin boğazdaki bulunan üç ABD savaş gemisini taciz ettiğini öne sürmüştür (www.bbc.com, 2020). Dünya devletleri açısından petrol ve önemli ticaret yolları tarih boyunca önem arz etmiştir. Dolayısıyla ABD okyanus ötesinden petrol ve gaz bakımından zengin olan başta İran olmak üzere, Ortadoğu devletleri üzerinde çeşitli bahaneler üreterek (Afganistan ve Irak işgalinde olduğu gibi) emperyalist amaçlar uğruna hâkimiyet kurmak istemektedir. Dolayısıyla Designated Survivor dizisinde de ABD'nin Ortadoğu coğrafyasına yaptığı işgaller mantıksal çerçeveye oturtulmuştur. Ayrıca dizide ABD, işgalci bir güç değil işgalcilere karşı kendini savunan bir devlet olarak gösterilmiştir.

Özetle, distopik bir hikâye üzerine şekillenen fakat Amerika'nın güncel konularının da işlendiği Designated Survivor dizisinde, Amerika'nın Ortadoğu politikaları gerekçelendirilmiştir. Terör potansiyeli görülen ve bu yönüyle 'öteki' olarak kategorize edilen Müslümanlar üzerinden yaratılan korku sürekli diri tutularak 'düşmanına karşı birleş ve onu yok et' mesajı verilmiştir. Dizide gerek kurulan söylemlerle, gerekse 11 Eylül olaylarına yapılan göndermelerle İslamofobi yeniden üretilmiştir.

Sonuç

İnsanın düşünce yapısı, içinde yaşadığı topluma göre şekillenmektedir. Dolayısıyla toplumu kontrol altında tutmak isteyenler o toplumun düşünce yapısını da şekillendirmektedir. Toplumun düşünce yapısını şekillendirmenin en etkili araçlarından birisi de medyadır. Bu nedenle medya-iktidar ve ideoloji birbiriyle iç içedir. İdeolojik alanda kendini temsil edemeyen hiçbir iktidar varlığını garantileyemez. Dolayısıyla medya, iktidarın ideolojisini bireylere ve topluma aktarmada kullanabileceği en etkili araçlardan biridir. İdeolojik bir aygıt olma özelliğiyle medya, iktidarın ideolojisini yeniden üretmektedir; ta ki onu bireylerin kafasına iyice kazıyınca kadar.

İnternet teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte insanların televizyon izleme pratikleri değişmiştir. Yeni medyanın sunduğu imkânlarla eskiden anten ve karasal yayına muhtaç olan izleyici artık yeni yayıncılık teknolojileriyle beraber bu zorunluluktan kurtulmuştur. Dijital yayıncılığın revaçta olduğu günümüz dünyasında artık bir telefonda, istenilen zamanda istenilen yerde TV veya dijital yayın platformları üzerinden herhangi bir içerik kolaylıkla izlenebilmektedir. Dijital yayın platformlarının devlerinden olan Netflix, 190

ülkede toplam 190 milyondan fazla aboneye hizmet vermektedir. Global ölçekte yayın yapan Netflix, izleyicilerinin akıllı algoritmalarla dijital ayak izlerini analiz ederek içerikler üretmektedir. ‘Küresel düşün yerel hareket et’ yaklaşımı içinde olan Netflix, küresel piyasaya açıldığından beri dünyada ve özellikle Türkiye’de tartışmaların odağında olmuştur. Bu tartışmaların en önemlilerinden biri de Netflix’in menşei dolayısıyla Amerika’nın ideolojik aygıtı olduğu konusudur. Bu çalışma da Netflix’in bir ideolojik aygıt olduğu argümanı üzerine kurulmuştur. Althusser’in de belirttiği gibi ister devlet destekli olsun ister özel, tüm medya organları devletin ideolojik aygıtıdır. Netflix’in ideolojik bir aygıt olduğu argümanı sadece Amerikan menşeli olmasından değil aynı zamanda şirketin yönetiminde Beyaz Saray Eski Güvenlik Danışmanı Susan Rice gibi siyasi elitlerin de bulunması ve orijinal içeriklerinde ABD ideolojisini yeniden üretmesi üzerinden şekillenmektedir. Ayrıca yönetim kurulunda olmasa da eski ABD Başkanı Barack Obama ile eşi Michelle Obama da Netflix’in yapımçı ortaklarındandır.

Çalışma kapsamında Netflix orijinal içeriklerinden ‘Messiah’ ve ‘Designated Survivor’ dizisi Althusser’in İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları kuramı bağlamında incelenmiştir. Ele alınan dizilerde Amerika, dizinin genel akışı ve diyaloglar üzerinden dünyanın süper gücü olarak temsil edilmiştir. Barışın, huzurun ve güvenliğin teminatı olarak yansıtılan ABD, dünya devletlerini korumak ve kollamaktadır. ABD’nin değerleri evrensel değerler olarak sunulmaktadır. Araştırmaya konu olan dizilerde ABD’nin gerek askeri gerekse yargı ve medya organlarının ne kadar düzenli işlediğine dikkat çekilerek bu devlet aygıtlarının sadece ABD’nin değil aynı zamanda dünyanın güvenliğini ve adaletini sağlamada kilit rol oynadıklarına vurgu yapılmıştır. İncelenen her iki dizide de söylemsel düzlemde Ortadoğu devletlerinin Amerika’nın düşmanı olarak sunulduğu görülmektedir. Düşman kategorisinde sunulan bu devletler dünya huzurunu kaçırmakta ve barışa gölge düşürmektedir.

Araştırmanın bir diğer önemli bulgusu ise Müslümanların, 11 Eylül olaylarına yapılan göndermeler üzerinden terörist olarak temsil edilmesidir. Başka bir ifadeyle terör örgütlerinin yaptığı saldırılar, tüm Müslümanlara mal edilmiştir. İslamofobik söylemlerin sürekli olarak üretildiği dizilerde Müslümanlar terör eylemleri ile anılmaktadır. Bir başka dikkat çekici nokta ise araştırmaya konu olan dizilerde yıkık ve virane bir biçimde sunulan Ortadoğu’nun hep bir karmaşa halinde olduğu, Amerika’nın ise refah ve özgürlükler ülkesi olduğu imajının yaratılmasıdır. Yine Ortadoğu insanları kadercı, aklını kullanmayan bireyler olarak temsil edilirken, Amerikalılar akıllı bireyler olarak temsil edilmiştir. Son olarak araştırma kapsamında incelenen dizilerde ABD’nin güncel politikalarına sıkça yer verilerek Ortadoğu politikaları mantıksal olarak gerekçelendirilmiştir. Buna göre ABD’nin Ortadoğu harekâtlarını, emperyalist emeller için değil, başta kendi güvenliği olmak üzere, dünya barışı ve huzurunu korumak adına yaptığı mesajı verilmiştir. Dizilerde bu yaklaşım, CIA ajanları veya üst düzey Amerikalı yöneticilerin diyalogları ve söylemleri üzerinden aktarılmaktadır. Araştırmanın bulgularından hareketle Netflix orijinal içeriklerinde, ABD’nin dünya kamuoyunda sert bir şekilde eleştiriye maruz kaldığı işgaller, mülteci sorunu, Müslümanlara karşı politik bakış gibi konular, kurulan ideolojik söylemlerle maskelenmiştir.

Kaynakça

- Althusser, L. (2002a). *Marx için*. (Çev. I. Ergüden). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Althusser, L. (2002b). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (Çev. M. Özışık ve Y. Alp). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Althusser, L. (2005). *Özeleştirici öğeleri*. (Çev. L. Targu). İstanbul: Belge Yayınları.

- Aslan, Ş. ve Kurşun, A. (2018). "Söylem analizi". Ş. Aslan (Ed.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. (s. 297-307). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Aydın, O. Ş. (2019). Yeni izleme biçimleri ve Netflix içerikleri: Ritzer'in McDonaldlaşma tezi ekseninde bir değerlendirme. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12(63), 1167-1172.
- bbc.com. (2020). Hürmüz boğazı: dünyanın en önemli petrol damarı, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48252309>, Erişim Tarihi: 21.07.2020.
- Binark, M. (2014). *Yeni medya çalışmalarında araştırma yöntem ve teknikleri*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Castells, M. (2008). *Ağ toplumunun yükselişi - enformasyon çağı: Ekonomi, toplum ve kültür 1.Cilt.* (Çev. E. Kılıç). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Çağan, K. (2008). Yanlış bilinç'ten anlam arayışı'na ideoloji. K. Çağan (Ed.), *İdeoloji*. (s. 9-41). Ankara: Hece Yayınları.
- cnnturk.com. (2020). 11 Eylül'de neler oldu?, <https://www.cnnturk.com/ajanda/11-eylulde-neler-oldu-11-eylul-saldirilarinin-goruntuleri>, Erişim Tarihi: 20.07.2020.
- Çendek, S. Y. ve Öрки, A. (2019). Arap baharı sürecinde Libya, Suriye ve Yemen'de yaşanan iç savaşlar: Karşılaştırmalı bir çözümleme. *Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 42-58.
- Çoban, B. (2013). *Hegemonya aracı ve ideolojik aygıt olarak medya*. İstanbul: Parşömen Yayıncılık.
- Daban, E. Z. ve Daban, C. (2018). Saddam Hüseyin dönemi Irak dış politikası: Irak-İran savaşı, Kuveyt'in işgali ve ABD'nin Irak'a müdahalesi. *Ahi Evran Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 83-190.
- Demers, D. (2005). *Dictionary of masscommunication & media research*. USA: Marquette Books.
- Dijk, J. V. (2018). *Ağ toplumu*. (Çev. Ö. Sakin). İstanbul: Kafka Kitap Yayınları.
- Dijk, T. A. (1999). Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları. (Çev. M. Küçük). *Medya iktidar ve ideoloji*. (s. 331-377). Ankara: ARK Yayınları.
- Eagleton, T. (1996). *İdeoloji*. (Çev. M. Özcan). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- ensonhaber.com. (2020). Netflix, madde bağımlısı gay lezbiyen ilişkili bir dünya hayalinde, <https://www.ensonhaber.com/netflix-madde-bagimlisi-gay-lezbiyen-iliskili-bir-dunya-h.html>, Erişim Tarihi: 21.01.2021.
- Fairelough, N. ve Graham, P. (2003). Eleştirel söylem çözümlemecisi olarak Marx: Eleştirel yöntemin yaratılışı ve küresel sermayenin eleştirisi ile bağlantısı. B. Çoban (Ed.), *Söylem ve ideoloji*. (s. 185-244). İstanbul: Su Yayınları.
- Güçtürk, Y. (2018). Suriye'deki Filistinli mülteciler, <https://www.timeturk.com/korunmasizlarin-en-korunmasizi-suriyeli-filistinliler/haber-831047>, Erişim Tarihi: 12.07.2020.
- Gündüz, R. (2020). İran'ın batı karşısında koz olarak kullandığı Hürmüz Boğazı neden önemli?, <https://tr.euronews.com/2020/01/07/abd-ve-iran-kriziyle-gundeme-oturan-hurmuz-bogaz-neden-onemli->, Erişim Tarihi: 21.07.2020.

- imdb.com (2020). Designated survivor, <https://www.imdb.com/title/tt5296406/>, Erişim Tarihi: 21.05.2020.
- imdb.com. (2020). Messiah, <https://www.imdb.com/title/tt7671598/>, Erişim Tarihi: 21.05.2020.
- Jenner, M. (2018). *Netflix and the re-invention of television*. Cambridge: Palgrave Macmillan.
- Kıpçak, N. S. (2016). Yeni karnaval olarak yeni medya: Karnavalesk nitelikleri ile Twitter. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul*.
- Kopuz, S. (2018). Yayıncılıkta yaşanan değişim ve globalleşme: Netflix örneği. M. G. Genel (Ed.) *İletişim çağında dijital kültür*. (s. 143-161). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Mardin, Ş. (1982). *İdeoloji*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları.
- McLellan, D. (2012). *İdeoloji*. (Çev. B. Yıldırım). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- netflix.com. (2020). About, <https://about.netflix.com/tr>, Erişim Tarihi: 18.01.2020.
- netflix.com. (2020). Netflix artık tamamen Türkçe, <https://about.netflix.com/tr/news/netflix-is-now-truly-turkish>, Erişim Tarihi: 21.01.2020.
- Öğüt, S. (2005). Yeni medya'da sinema, http://www.sertacogut.com/blog/wp-content/uploads/2009/03/sertac_ogut_-_yeni_medyada_sinema.pdf, Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Özkan, H. (2019). Yöndeşme nedir?, <https://www.teknolojigemisi.com/yondesme-nedir/>, Erişim Tarihi: 12.01.2020.
- Rehmann, J. (2017). *İdeoloji kuramları*. (Çev. Ş. Alpagut). İstanbul: Yordam Kitap Yayınları.
- sabah.com. (2020). Netflixteki yozlaşma çocukları tehdit ediyor, <http://www.7sabah.com.tr/haber/46088/buyuk-tehlike-netflixteki-yozlasma-cocuklari-tehdit-ediyor/>, Erişim Tarihi: 21.01.2020.
- Sevim, S. ve Sevim, B. A. (2019). İzleyicinin nabzını tutmak: Büyük veri, tavsiye algoritmaları ve Netflix. *Journal Academic Marketing Mysticism Online (JAMMO)*, 10, 560-569.
- Şahin, M. ve Şahin, G. (2016). Geleneksel medyanın yeni rakibi: Yeni medya ve canlı yayınlar. *Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi*, 1, 50-63.
- TDK. (2019). İdeoloji, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 20.12.2020.
- TDK. (2020). Yeni, <https://sozluk.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 01.10.2020.
- Twitter.com. (2020). <https://twitter.com/netflixturkiye/status/778700644249014272>, Erişim Tarihi: 21.01.2020.
- Ulukan, G. (2018). 1997'den bugüne Netflix'in tarihsel gelişimindeki önemli noktalar, <https://webrazzi.com/2018/05/07/1997den-bugune-netflixin-tarihsel-gelisimindeki-onemli-noktalar/>, Erişim Tarihi: 19.01.2020.
- Üşür, S. S. (1997). *İdeolojinin serüveni*. Ankara: İmge Kitapevi Yayınları.